

De Ziel

Wij lezen zojuist een gedeelte uit het evangelie naar Mattheüs.

Het gedeelte start met de Sadduceeën, die een nogal ongeloofwaardige en hypothetische vraag hebben. Voor ons een beetje lachwekkend.

Maar de vraag komt niet uit het niets.

De stroming van Sadduceeën is ongeveer een eeuw voor de geboorte van Jezus ontstaan en bestond uit de 'hogere klasse' binnen het jodendom. De Hoge priesters en andere notabelen. Ze hielden over het algemeen goede betrekkingen met de Romeinse overheersers, uit behoefte om hun machtspositie te behouden.

Tegelijk hielden zij vast aan een conservatieve geloofsopvatting binnen het jodendom.

Zo was er in de afgelopen eeuw een godsdienstige ontwikkeling ontstaan bij de Farizeeën en Schriftgeleerden, die de wederopstanding van de doden hadden geïntroduceerd. Daar moesten ze niks van hebben.

Maar ze voelden ook wel, dat die Jezus van Nazareth inmiddels een serieuze bedreiging kon zijn van hun positie en opvattingen.

Ze willen hem testen. Aan wiens kant stond hij?

Daarom komen ze bij Jezus met een casus die nogal ongeloofwaardig is, juist ook omdat ze beginnen met "wij kennen iemand die".

Ook al is het waarschijnlijk een hypothese, uit deze manier van redeneren blijkt hoezeer ze bezig zijn om alles kloppend te krijgen.

Heel herkenbaar.

Hoe vaak hebben wij die vragen niet? "Als God bestaat, waarom ...". "Waarom gebeurt dit in mijn leven?"

"En als ik nou dat doe, dan ...?".

De Sadduceeën doen dat ook.

Jezus heeft een bevrijdend antwoord voor hen. Hij ontwaart hun gedachtenspinsels met een heerlijk eenvoudig antwoord: God is geen God van doden, maar van levenden!

Oftewel: houd je bezig met je leven hier en nu. Wég is hun vraag.

Nog mooier vind ik het gedeelte dat daarop volgt.

Daar gaat de overdenking van vandaag ook over, maar je kunt dat eigenlijk niet goed verstaan, als je niet ook het gedeelte daarvoor hebt gelezen.

De Farizeeën hoorden van de vraag van de Sadduceeën en het antwoord dat Jezus had gegeven. Ze werden nieuwsgierig. De Farizeeën waren wetgeleerden en de Tora was heilig voor hen. Het kon niet waar zijn dat Jezus die wetten zomaar opzij schoof.

Ze vroegen hem, als test, wat het grootste gebod was.

En toen kwam dat prachtige antwoord met die woorden die wij eeuwen later nog nazeggen: "Heb de Heer, uw God lief met geheel uw hart, en met uw ziel en met heel uw verstand".

Hier stop ik even.

Valt het u ook op?

Die volgorde?

Eerst het hart, dan de ziel en dan pas het verstand?

Ook dat is een impliciet antwoord van Jezus op de prikkerige vragen van de Sadduceeën en Farizeeën. Wetten, regels, logica, zet hij opzij. Het verstand komt het laatste.

Een heel belangrijke en radicale boodschap: stop met dat redeneren. Stop met

machtsdenken. Stop met het vertrouwen op je denken.

Zet me niet klem met je logica.

Hij begint met het hart.

Heel toegankelijk.

Gewoon, dat pure. Houden van.

U weet wel, als je van iemand houdt en je hebt die persoon een poosje niet gezien, dat je dan helemaal warm wordt van binnen, als je die persoon weer ziet.

Dat warme, zachte gevoel van tederheid dat je voelt voor een baby, voor je huisdier, voor de schoonheid van een bloem.

Voor elkaar, als we samen Pinksteren vieren, net als vorige week. Dat je naar huis gaat met meer krentenbollen dan waarmee je kwam en toch een vol gevoel hebt.

En een vol hart.

Het hart, houden van, ja, daar kunnen we Jezus wel in volgen.

Maar dan: met heel uw ziel.

Heeft u weleens een 'ziel' gezien?

Nee?

Heeft u dan misschien enig idee waar uw 'ziel' zit?

Ook niet?

Best bijzonder eigenlijk, als je bedenkt dat de ziel wel helemaal als een tastbaar iets is opgenomen in ons dagelijks taalgebruik.

Iemand die met z'n ziel onder de arm loopt...

Iemand die zielsgelukkig is ..

Iemand die we 'een arme ziel' noemen...

Of iemand die iets onbegrijpelijks doet, dan zeggen we tegen elkaar 'wat bezielt die man??'

Waar zou dat vandaan komen?

Al eens eerder heb ik hier verteld dat ik als kind een heel positieve associatie met het geloof heb ontvangen. Mijn ouders, grootouders en ook mijn overgrootmoeder speelden daar een belangrijke rol in. Mijn overgrootmoeder overleed toen ik 8 jaar oud was. Ik herinner me nog dat zij overleed en dat ik erg verbaasd was dat iedereen blij was, omdat oma nu 'Thuis' was. De begrafenisdienst waarin Psalm 68 werd gezongen (gebruld): "Maar t vrome volk in U verheugd, zal huppelen van zielevreugd".

Zielevreugd.

Gebruikt u dat woord weleens?

Ik niet hoor. We zijn het woord kwijtgeraakt in onze hedendaagse taal.
Best jammer, want het raakt iets dat zich niet snel laat vervangen door een ander woord.

Ik hoorde laatst een podcast van De Verwondering, met schrijver Geert Jan Blanken - over Kierkegaard.

U weet wel, de Deense filosoof die zulke wijze en soms ook ingewikkelde dingen heeft gezegd. Kierkegaard was geen theoloog, maar hij graaft in het christelijk geloof op een filosofische en psychologische manier. Verhelderend.

Kierkegaard vergelijkt het leven met een dansvloer.

Durf je de vloer op te gaan of blijf je aan de kant staan als een muurbloempje?

Hij zegt dat iedereen angst heeft voor het leven. Angst en twijfel horen bij het leven.

En hij daagt ons uit:

Laat je je leiden door angst voor alles wat er mis kan gaan en spannend is?

Of laat je je raken, laat je je in vuur en vlam zetten en durf je te gaan?

Waar het op aan komt, zegt hij, is vrij worden van de angst.

Als je vrij wordt, dan kun je dansen, dan kun je leven.

En dansen is bewegen. Meebewegen met het leven.

Da's mooi gezegd van Kierkegaard.

Maar hoe kom je zover?

Je kunt het willen, je kunt het bedenken, maar wat maakt dat je het gaat doen?

Hoe kom je zover, dat je de dansvloer op stormt en gewoon gáát?

Kierkegaard zegt dat dit alleen maar kan via de ziel.

dát wat ons in beweging zet, speelt zich op een heel ander niveau af dan we vaak beseffen

Het is niet iets wat je zelf verzint

maar het is de waarheid die tot je doordringt

die er al was maar die je niet zag

we zien de dingen vaak zo door een mist

met een beperkte blik

als je kijkt met je ziel

dan zie je pas echt wat is

dan gaan je ogen open

je verliest de behoefte aan zelfbeschikking

je geeft je over aan een leven in vrijheid

er is geen macht die je dat kan afnemen

Kijken met je ziel maakt dat je 'bezield' wordt.

Bezieling geeft zin en betekenis aan de dingen die je doet. Het is een diepe drijfveer, een 'weten' van hogere orde, die je niet kunt weten, maar ervaart.

De ziel is onze diepere laag, die gaat voorbij ons dagelijks bestaan van familie, vrienden, werk, hobby's.

Want laten we eerlijk zijn. Als het dagelijks bestaan tegenvalt, wat blijft er dan over?
Als het niet zo fijn gaat op het werk, als het niet (meer) lukt om die geliefde hobby uit te oefenen, als liefde pijn doet of als liefhebben loslaten wordt?
Wat blijft er dan over?

We kunnen bij zulk verlies in een enorm gat vallen. We kunnen ons wentelen in allerlei gedachten en herinneringen, die niet terugbrengen wat we hopen.
Frustratie en teleurstelling kunnen ons verzuren en ziek maken. We klemmen ons dan als het ware vast aan onze denkbare zekerheden. Het voelde zo fijn, zo vertrouwd, zo tastbaar.

We zoeken troost op allerlei andere manieren. Warmte en nabijheid van andere mensen.
Hoe heerlijk is die arm om je schouder, dat luisterend oor, lieve warme handen.

We zoeken ook vaak troost in de schoonheid van kunst, zoals muziek.
In plaats van terug te willen naar wat niet meer komt, putten we dan uit dat wat ons ontstijgt.
Via kunst ervaren we (onbewust) dat we onderdeel zijn van iets groters.
Kunst en muziek kunnen op een bijzondere manier iets uitdrukken, wat we zelf niet zo goed kunnen. Soms hebben we de woorden niet.
Of schieten de woorden tekort.
Soms klinken woorden schraal, bij datgene wat we ervaren.

Muziek en kunst komen uit een diepere laag in ons.

Wie kent het niet, de tranen die in de ogen springen bij bepaalde muziek?
Wie kent niet dat gevoel van geraakt worden door een schilderij, een tekening, een beeldhouwwerk of glas in lood?
Is dat ook niet waarom onze Stiltedag zo'n succes is? Een dag met weinig woorden, gewoon laten zien en ervaren wat er in ons leeft?

Wat mij betreft is dat de taal van de ziel. Het is een diepe bron van iets waar geen woorden voor zijn. Een diep weten. Een diep ervaren van geborgenheid.

Dat is ook waar David in Psalm 63 over schrijft. Hij roept naar God, er staat in onze vertaling zelfs dat hij naar God 'smacht'.
Een woord dat we niet meer gebruiken.
Maar we snappen het wel. Het is als vreselijke dorst hebben. Een ontzettend sterk verlangen.

David zegt dit niet uit vromigheid of uit de behoefte aan klinkende dichtkunst. Hij schrijft het vanuit de woestijn. Uit een dor en dorstig land.
Hij zegt in die Psalm ook: ik ben aan u gehecht, met heel mijn ziel.

'Je hechten aan God', met je ziel. Dat moet een bijzondere ervaring zijn.

Een week na Pinksteren. Het stof is een beetje neergedaald. De krentenbollen zijn op.
We bereiden ons voor op de zomervakantie. We snuffelen nog wat in de boekenkast, iets fijns om te lezen, straks in het zonnetje.

Hoe heilzaam kan het zijn, om ook ruimte te maken de komende tijd, voor onze ziel.
De stilte te zoeken. Niets te moeten, niets te 'weten'.
Alleen maar stilstaan bij dat 'diep weten'.
Ruimte maken voor die God.

David zegt in deze Psalm: "Liggend op mijn bed, denk ik aan u,
wakend in de nacht prevel ik uw naam".

Verheven taal, die voor een nuchtere Hoevelaker misschien ver weg staat.
Maar toch.
Bedenk eens hoe het zou zijn: stil te worden en naar die plek te gaan.

Die plek waar God ons ontmoet: in onze ziel.
Een plek om steeds naar terug te gaan.

De plek om je schoenen uit te trekken.
Zodat je op blote voeten kunt gaan dansen.

Amen.